

L'APRENTATGE COOPERATIU A LA ZER DEL LLIERCA

“Treball de Final de Grau en Mestra d'Educació Primària”

Fàtima Casellas Campmol

4rt. curs

Tutora: Esther Fatsini Matheu

Grau en Mestra d'Educació Primària

Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes

Universitat de Vic

Vic, 17 de maig de 2013

Agraïments

Tot i ser uns dels últims apartats a redactar no és el menys important. És necessari dedicar aquestes línies a totes aquelles persones que d'alguna manera m'han donat suport i ajuda en el procés d'elaboració d'aquest treball. Per aquest motiu, donar les gràcies...

A la tutora de la Universitat de Vic, l'Esther Fatsini per donar-me l'empenta i ser la meva guia durant tot el procés d'elaboració del present treball. Pel seu suport, pels seus consells, per la seva preocupació i per la disponibilitat que ha tingut sempre tant virtualment com personalment davant de qualsevol dubte o per les llargues tutories.

A tots els professors i professores de la UVic que he tingut la oportunitat d'estar a les seves classes, ja que són ells i elles qui m'han ensenyat molts dels coneixements apresos durant els quatre anys. En especial al professorat que he tingut durant les assignatures que he realitzat a la menció d'Educació Inclusiva i Atenció a la Diversitat, ja que aquest treball parteix d'aquesta menció i sense els seus coneixements, aquest treball no hagués estat possible.

A totes les mestres de l'escola Les Escomes de Sant Jaume de Llierca on he realitzat les pràctiques III de la carrera, en concret a la meva tutora de l'aula, la Teresa, pel suport que m'ha donat durant les pràctiques i per l'ajuda rebuda a l'hora de realitzar els qüestionaris. A la Roser, la directora de la ZER, per haver estat el meu punt d'enllaç entre les escoles de la ZER i jo. També a tot el professorat de la ZER, en especial a aquelles mestres que han respost els meus qüestionaris per la seva disposició a l'hora de dedicar una estoneta a llegir i respondre el qüestionari.

A les meves companyes de pis per haver compartit tots els anys de la carrera i en concret, aquests últims mesos, els quals ens hem donat suport i hem compartit dia rere dia l'estrès, les angoixes i les alegries del treball. El fet de trobar-nos en el mateix procés ens ha ajudat a comprendre'ns i ajudar-nos més.

Als meus pares, en Jaume i l'Anna, per haver-me donat suport des del primer moment a tirar endavant durant aquests quatre anys, entendre'm més durant aquests últims mesos als quals potser he estat més nerviosa pel fet de ser l'últim any i d'enfrontar-me davant d'un treball d'aquestes característiques. També a la meva germana, per escoltar-me i per ajudar-me sempre que ho he necessitat. A en Jep, per escoltar-me, per animar-me a tirar endavant sempre, per entendre el meu humor en moments difícils i per ajudar-me a resoldre dubtes sempre que li he demanat.

A les meves amigues Txell i Marta, per donar-me ànims i una empenta sempre que he estat desanimada. Elles fa relativament poc que han acabat la carrera i m'anima quan em diuen que també recorden els moments que estic passant i quan em donen un missatge positivista per tirar endavant.

A totes aquelles persones a qui en un moment o altre els he parlat del treball i m'han donat un copet d'energia positivista a l'esquena per tirar endavant i afrontar-ho amb il·lusió, curiositat i ganes.

Espero que els lectors i les lectores que llegiu aquest treball, en gaudiu, us sigui de gran interès i en pugueu aprendre tant com ho he fet jo durant el seu procés d'elaboració.

Resum

El treball cooperatiu és una metodologia important per aconseguir un model d'escola inclusiva. L'objectiu d'aquesta investigació qualitativa és conèixer quina percepció tenen els mestres i les mestres de la ZER del Llierca sobre el treball cooperatiu. L'instrument que s'ha utilitzat per recollir aquesta informació han estat els qüestionaris. A través del correu electrònic, s'han passat els qüestionaris a tot el professorat de la ZER, el qual de manera voluntària i anònima els han contestat. Després s'ha fet una anàlisi d'aquests i se n'ha extret com a conclusió principal que el professorat coneix, ha sentit parlar i són conscients que el treball cooperatiu és una metodologia interessant a treballar a l'aula i al centre, però fins al moment no s'ha adoptat com a eina constant al dia a dia a l'escola.

Paraules clau: treball cooperatiu, escola inclusiva, ZER del Llierca, qüestionaris, anàlisi.

Abstract

Cooperative learning is an important methodology to achieve an inclusive school model. The aim of this research is to know which is the perception of the teachers working on the rural schooling zone of Llierca (ZER del Llierca), in La Garrotxa, Catalonia about cooperative learning. The means used to collect that information have been questionnaires. Through emails, questionnaires were sent to all teachers working on ZER del Llierca, that voluntarily and anonymously have answered them. Then, the relevant information was extracted and analysed. The main conclusion drawn is that the teachers have heard, know and are conscious that cooperative learning is an interesting methodology to work at classrooms and school, but so far it hasn't been taken as a daily tool for learning at schools.

Key words: cooperative learning, inclusive school model, ZER del Llierca, questionnaires, analysis.

Índex

1	Introducció	6
2	Fonamentació teòrica.....	9
2.1	Context i institució de l'escola rural	10
2.1.1	Definició i història	10
2.1.2	Característiques.....	12
2.1.3	Zona Escolar Rural.....	14
2.2	Escola Les Escomes.....	16
2.2.1	Presentació.....	16
2.2.2	Característiques.....	16
2.2.3	La Zona Escolar Rural del Llierca	17
2.3	Aprenentatge cooperatiu	19
2.3.1	Inclusió.....	19
2.3.2	Treball cooperatiu.....	21
3	Aplicació pràctica	24
3.1	Plantejament del problema.....	25
3.2	Objectius i hipòtesis.....	26
3.3	Metodologia.....	27
3.3.1	Paradigma	27
3.3.2	Orientació metodològica.....	27
3.3.3	Dimensions	27
3.3.4	Instruments	28
3.4	Procediment de la part pràctica.....	29
3.4.1	Marc de situació.....	30
3.4.2	Categorització.....	31
3.5	Anàlisi de dades.....	32
3.6	Discussió de les dades	37
4	Conclusions.....	41
5	Bibliografia.....	45

1 Introducció

Al llarg dels quatre anys del Grau en Mestra d'Educació Primària s'ha pogut conèixer amb més profunditat l'educació al nostre país i les didàctiques que s'utilitzen per a l'ensenyament-aprenentatge de les diferents àrees que es realitzen amb l'alumnat durant l'educació primària. Degut al fet que és un grau, hi ha hagut la possibilitat de visualitzar l'ensenyament des d'un punt de vista més general, ja que no s'endinsa dins una especialitat en concret sinó que permet tenir una idea més global de cadascuna de les diferents especialitats. Tot i així, durant els dos últims anys de la carrera, hi ha la possibilitat de fer una menció, és a dir, escollir i especialitzar-te per saber més d'un tema en concret com ara medi, música, educació inclusiva, educació física o educació estrangera, entre d'altres. En aquests moments es va optar per realitzar la menció en Educació Inclusiva i Atenció a la Diversitat degut a que, anys anteriors a començar la carrera, al sentir parlar de la universitat i de les carreres que hi havia a fer, la que es considerava més interessant era la carrera d'educació especial. Partint d'aquí i que les assignatures relacionades amb aquest tema cursades durant la carrera eren d'interès i agradaven, en van sorgir les ganes d'aprofundir en aquest tema i per aquest motiu es va escollir aquesta menció.

Dins aquesta menció s'ha tingut l'oportunitat de conèixer diferents aspectes com les dificultats d'aprenentatge en que es pot trobar l'alumnat, saber-les identificar i donar-los-hi resposta; la gran diversitat que hi ha en una escola; conèixer uns mínims dels diferents trastorns de desenvolupament i finalment, les estratègies i la planificació que s'han de dur a terme per organitzar una aula de manera inclusiva. La idea inicial d'aquest treball parteix d'aquest últim àmbit: l'aprenentatge cooperatiu.

L'aprenentatge cooperatiu forma part d'un model d'inclusió. És un recurs d'ensenyament-aprenentatge que no només s'ha ensenyat en la menció que s'ha cursat sinó que, aquesta metodologia s'ha anat treballant durant tota la carrera. Sabem que tots som diferents i que també ho és l'alumnat que hi ha a les aules. És justament aquesta diversitat la que fa la riquesa. La inclusió és doncs, l'acceptació d'aquesta diversitat. Una manera de treballar-la és a partir del treball cooperatiu, és a dir, educar els infants en la cooperació, en l'ajuda mútua i en el treball en equip.

Quan es va plantejar el tema del treball de final de grau, no era clar per quin decantar-se, però després de reflexionar-hi es va escollir el treball cooperatiu. És un tema del qual sempre se n'ha parlat molt durant la carrera i hi havia la inquietud de saber si realment es porta a terme a les aules.

D'altra banda, des dels inicis de la carrera es tenia la curiositat de veure les diferències entre una escola ordinària i una escola rural. Una conversa amb un professor de la universitat als inicis del grau va ser el desencadenant per pensar en conèixer un altre model d'escola, la rural. Combinant el gran interès que es tenia per conèixer les característiques i el funcionament d'una escola rural amb el recurs de l'aprenentatge cooperatiu, en va sorgir el present treball d'investigació: *L'aprenentatge cooperatiu a la ZER del Llierca*.

Des dels inicis del grau que s'està cursant, es va sentir un interès especial en poder realitzar les pràctiques d'algun any de la carrera en una escola rural. Després de conèixer diferents recursos d'ensenyament-aprenentatge, l'interès en voler saber alguna cosa més sobre l'aprenentatge cooperatiu va augmentar. Les pràctiques III es van realitzar en una escola rural de la Zona Escolar Rural (ZER) del Llierca, situada a la comarca de la Garrotxa. Aquest va ser el motiu pel qual es va decidir realitzar la investigació en aquesta ZER.

El present treball es divideix en dos grans parts: la fonamentació teòrica i l'aplicació pràctica. La primera part es divideix en els dos pilars de la investigació que són l'escola rural i l'aprenentatge cooperatiu. Es presenta justificant la relació entre el treball cooperatiu i l'escola rural que s'estableix en aquest document acompanyada de la pregunta investigable.

Endinsant-nos en l'escola rural, el primer que es descriu és el context i la institució d'aquesta explicitant la definició que rep l'escola rural i la seva evolució al llarg de la història. A continuació es descriuen les característiques que defineixen aquest model d'escola, seguit de l'explicació d'un concepte no menys important, la Zona Escolar Rural (ZER). En un altre apartat, es fa una presentació de l'escola on s'han realitzat les *pràctiques III* de la carrera, l'escola Les Escomes de Sant Jaume de Llierca. Per tancar aquest bloc es troben les característiques que defineixen aquesta escola juntament amb la seva situació i explicació de la ZER del Llierca, zona on s'ha realitzat la investigació d'aquest treball. Aquest apartat és considerat important, ja que és d'especial rellevància presentar i justificar el lloc on s'ha dut a terme la recerca. Els autors que destaquen en aquesta part són en Joan Soler i la Roser Boix.

El segon concepte que es defineix és l'aprenentatge cooperatiu. Primerament es fa una reflexió i definició del que s'entén per educació inclusiva i seguidament l'explicació s'endinsa en el treball cooperatiu donant diferents definicions i explicant els components que permeten l'aprenentatge cooperatiu. Els autors que destaquen en aquest concepte són Pere Pujolàs i María del Mar Aldámiz-Echevarría entre altres.

A l'hora de presentar la part pràctica s'ha optat per organitzar-ho en diferents apartats. En primer lloc, es troba un plantejament del problema explicant què és el que es pretén investigar. A continuació s'exposen els objectius i les hipòtesis que es van plantejar en un inici. L'apartat següent és la metodologia que explica a quin paradigma s'ha fet referència, quina ha estat l'orientació metodològica, les dimensions i l'instrument que s'ha utilitzat per a dur a terme la investigació. Tot seguit es presenta un quadre explicatiu sobre el procediment que s'ha utilitzat en la part pràctica de la investigació acompanyat d'una breu explicació. Dins d'aquest apartat, s'explica el marc de situació en el qual es detalla on, a qui i quan s'ha dut a terme la investigació; i la categorització, que explica quin és el procés que s'ha seguit per extreure la informació dels qüestionaris. A continuació es presenta un apartat en el que s'analitzen les dades, és a dir, on s'explica quina ha estat la informació recollida per part dels qüestionaris contestats. Tot seguit, s'exposa la discussió a partir de l'anàlisi de les dades. A més, s'explica quin ha estat el grau d'assoliment dels objectius i de les hipòtesis plantejades en un inici.

Finalment, hi ha un apartat dedicat a les conclusions del treball. En aquest punt es presenta una reflexió que engloba tot el que ha suposat fer aquesta carrera des d'un inici fins al dia d'avui passant per les diferents àrees que s'han treballat, les pràctiques realitzades durant els tres últims anys, els recursos utilitzats i el professorat, entre d'altres. També es fa una reflexió de l'esforç que ha suposat dur a terme aquest treball tenint en compte els quatre anys previs de formació.

Durant el treball es fan referències a documents que han estat importants durant la investigació, és a dir, els qüestionaris que han contestat els mestres i les mestres, el buidatge que se n'ha fet, entre altres. Aquesta informació es troba a l'apartat d'annexos.

Per últim, esmentar que coherentment amb la realitat en algun cas en concret s'observa com el gènere amb el que es parla es detalla només en masculí o només en femení pel fet que es parla d'un cas en concret d'un grup de persones en aquest gènere.

2 Fonamentació teòrica

Partint de la menció que s'ha cursat durant aquests dos últims cursos de la carrera, educació inclusiva i atenció a la diversitat, i el gran interès per l'escola rural, aquest treball pretén ser una anàlisi del treball cooperatiu que es dur a terme a l'escola rural des de la percepció del professorat. El plantejament ha estat fer una anàlisi de com es promou l'aprenentatge cooperatiu a una zona escolar rural en concret, a la ZER del Llierca des del punt de vista dels mestres i les mestres que formen part d'aquesta ZER. Així doncs, la meua investigació parteix de la pregunta investigable: quina percepció tenen els mestres i les mestres de la ZER del Llierca sobre el treball cooperatiu a l'aula?

Després d'haver realitzat les pràctiques III del Grau en Mestra d'Educació Primària en una escola rural i conèixer les característiques i el funcionament tant de l'escola rural, com de la ZER s'han passat uns qüestionaris amb unes preguntes les quals els mestres i les mestres han de respondre en funció de què coneixen ells i elles del treball cooperatiu, quin ús en fan, quina valoració i quina opinió en donen respecte aquest tipus de recurs.

Per tant, en un inici es descriu quina és la història de l'escola rural per conèixer quina ha estat l'evolució d'aquesta. Seguidament s'expliquen les principals característiques que defineixen una escola rural i es presenta el concepte de ZER, el qual s'explica més endavant d'una forma més detallada. A continuació, s'explica en un altre apartat l'escola les Escomes, on s'han realitzat les pràctiques, i la ZER que és el lloc on s'ha realitzat la investigació a través dels mestres i de les mestres que hi treballen. En un altre apartat, es presenta l'aprenentatge cooperatiu però primerament s'esmenta el concepte d'inclusió, ja que l'aprenentatge cooperatiu és molt important emmarcar-lo dins l'educació inclusiva per tal d'entendre'l com un recurs o un mètode per atendre a la diversitat i ajudar a l'alumnat a aprendre continguts escolars i també, un contingut molt important que és treballar en equip.

2.1 Context i institució de l'escola rural

L'escola rural es defineix per unes característiques diferents respecte l'escola ordinària. Després de realitzar les pràctiques III en una escola rural s'han pogut conèixer les característiques que la defineixen. L'escola rural és una escola petita, és una escola amb un nombre baix d'alumnat, és una escola on la relació és molt propera tant entre l'alumnat com entre els mestres i les mestres com entre l'alumnat i el conjunt de mestres. La relació també és molt propera entre el conjunt de mestres i els pares i les mares de l'alumnat.

2.1.1 Definició i història

L'escola rural anomenada anteriorment l'escola de pagès té una llarga història en la qual ha patit diferents canvis. Actualment, encara no s'ha elaborat una única definició d'aquest model d'escola, ja que hi ha molts autors que la defineixen i tots de maneres diferents.

Tal i com diu Soler (2007:50) "l'escola rural constitueix un petit sistema o subsistema escolar que es va adaptant i redefinint davant la pèrdua de la identitat tradicional de la ruralitat". És a dir, al llarg d'aquest temps, ha estat l'escola rural amb la seva identitat pròpia qui s'ha hagut d'adaptar a la societat per tal que no es perdés aquest model d'escola.

Entre el S. XIX i XX encara que un tant per cent alt del país es dedicava a l'agricultura, l'educació s'anava desenvolupant sobretot a zones més industrialitzades. Durant aquest temps, el jovent que habitava en el món rural treballava amb les seves famílies i l'escola quedava en un segon pla. El sistema educatiu espanyol parlava d'escoles de poble petit i de les mancances de l'escola incompleta. Soler (2007:51) anomena que "uns edificis en males condicions, uns mestres mal preparats i més mal pagats sovint amb nul·la vocació per anar al món rural, i pocs recursos materials per a una escola finançada a través de les migrades arques municipals no eren cap atractiu per a una gent de pagès per als quals la cultura oral i la feina al camp no creava ni necessitats ni expectatives de nous coneixements". Així doncs, s'entén que les famílies que sempre han treballat al camp i no han necessitat mai cap tipus d'estudi per tirar endavant i guanyar-se la vida, no tenen cap interès en que els seus fills i les seves filles vagin a l'escola, aprenguin i coneguin l'educació que es dona, ja que creuen que no és necessari per un futur.

En un passat, eren pocs els docents que s'ocupaven de totes les tasques que comporten una escola rural, és a dir, atendre a l'alumnat, atendre a les famílies,

realitzar la feina de secretari o secretària, la de director o directora, entre d'altres. Aquestes escoles són anomenades unitàries, és a dir, hi havia un sol mestre o una sola mestra per a tota l'escola, tenint en compte que hi havia molts infants i de diferents edats. Tal i com diu Jiménez (1983:13) "Las escuelas graduadas, unitarias y mixtas tienen unas características comunes: en una misma clase conviven niños y niñas de distintas edades y niveles de escolaridad, suelen estar ubicadas en localidades menores de mil habitantes". Per aquest motiu, perquè cada vegada hi havia més infants, es va separar l'alumnat per nivells i per tant, en una mateixa escola hi havia més mestres. La novetat de passar d'un o dos mestres a tenir-ne set va ser un salt important, ja que el fet de ser més docents en un mateix centre, possibilitava el fet d'atendre a l'alumnat d'una manera més individualitzada i a més, es podien repartir les tasques que s'havien de realitzar a l'escola.

Lligat amb aquest fet, per tal d'aconseguir la graduació¹, el poble havia de tenir un nombre de matrícules suficients. D'aquí en prové l'impacte de la graduació escolar al S.XX. L'escola pública espanyola i catalana va passar a ser graduada, això suposava organitzar l'escola urbana mitjançant altres criteris. Soler (2007:51) diu que "el model d'escola graduada ofería els avantatges d'un ensenyament articulat dins unes aules que acollien alumnes agrupats de forma homogènia, per edats i nivells: les anomenades seccions dins una mateixa escola. El pas, innovador des del punt de vista didàctic i organitzatiu, va suposar un salt qualitatiu important per a les escoles urbanes". Tot i ser un procés llarg, difícil i lent, va ser una millora per l'escola urbana, ja que el conjunt de mestres d'una escola es va poder repartir entre els diferents nivells acadèmics i així, cada mestre o mestra tenir el seu grup-classe.

Tot i aquest nou projecte per a l'escola urbana, l'escola rural es va quedar al marge d'aquest nou procés, ja que no hi havia prou matriculacions a les escoles rurals i per tant, aquestes no es podien graduar. Per això, l'escola rural es va començar a sentir incompleta, maltractada i abandonada. Partint d'aquí es va decidir que s'havia de buscar una identitat pròpia, una fesomia pròpia. Per aquest motiu, es van implementar camps i jardins agrícoles al voltant de l'escola i el conjunt de mestres va estudiar el medi ambient per tal de garantir un model d'escola rural arrelada al medi.

Més endavant, durant l'època del franquisme, tant l'escola rural com urbana va patir un impacte negatiu. Per aquest motiu, es va proposar a les escoles rurals concentrar-se en una sola escola per tots els pobles petits segons la situació geogràfica. És a dir, les tres o quatre escoles que quedaven més a prop, s'ajuntaven i creaven l'escola de

---

¹ El fet de segregar els infants per nivells acadèmics segons l'edat.

concentració o anomenada també, escola comarcal. Les principals característiques d'aquesta escola eren que els infants estaven com internats, es quedaven allà tota la setmana; transportaven a tot l'alumnat i els pagaven el menjar. Després d'estar una època en aquestes condicions, van plantejar dur a terme un altre projecte, ja que van adonar-se que aquest model d'escola no els sortia com els hauria agradat. El nou projecte consistia en que les escoles treballessin conjuntament i així crear les zones escolars rurals (ZER).

Pel que fa a Catalunya, a partir de l'any 1990 es va començar a parlar bastant del model d'escola rural. Durant aquest temps també es va valorar més aquest tipus d'escola, ja que les escoles rurals i també aquestes juntes, formant les ZER's donaven una educació que tenia lloc a l'escola i també en d'altres contextos com ara en el poble, a la comarca, etc. Soler (2006:9) anomena que "el moviment de mestres de l'escola rural a Catalunya s'esforça per encetar nous camins (el poble educador, l'escola inclusiva, l'alumnat de famílies immigrants, la zona educativa 0-18, etc.) i, sobretot, per obrir-se i aplegar nous actors protagonistes de les transformacions del medi rural". En general i també gràcies a la lluita constant dels mestres i les mestres de l'escola rural, aquesta cada vegada ha estat més valorada i per aquest motiu, poc a poc ha estat més un model d'escola alternativa per portar als infants. És una escola que potencia molt la relació amb l'entorn, que permet la diversitat d'alumnes a l'aula, que és més probable poder oferir una atenció individualitzada respecte una escola ordinària. També és una escola petita la qual permet més la relació entre els membres que formen part de l'escola (alumnes, mestres i famílies). Per aquest motiu, algunes de les activitats o projectes que s'hi realitzen actualment, s'han passat a l'escola urbana. És a dir, algunes de les estratègies que s'utilitzen a l'escola rural per treballar amb els infants són implementades a l'escola urbana, ja que aquesta les considera positives per tal de realitzar-les amb el seu alumnat.

La investigació que es dur a terme a la part pràctica parteix d'un grup de mestres que exerceixen a les quatre escoles rurals que formen la ZER del Llierca. Per aquest motiu és important conèixer la història que ha seguit l'escola rural fins l'actualitat per saber quin és el model d'escola rural en el que ens trobem actualment.

2.1.2 Característiques

Tal i com diu Soler², les característiques genèriques de l'escola rural es defineixen en les tres <<p>>: l'escola petita, pública i de poble. És petita, ja que és de dimensions

---

² Joan Soler, professor de la Universitat de Vic. Informació extreta del seminari de pràctiques d'escola rural, curs 2012-2013.

reduïdes, és pública perquè fa un servei públic i les activitats que realitza són pensant amb la gent i és de poble perquè una mateixa persona se la coneix molt bé i se la sent seva, que en forma part.

També es defineix l'escola com a lloc de trobada i acollida, ja que és un espai per acollir als nens i les nenes i aconseguir que es coneguin molt millor entre ells i elles. A més, si l'escola és petita, el nombre d'infants, de mestres i de famílies per conèixer també és més reduït i per tant, et possibilita conèixer molt millor als altres. En el cas que s'hagi d'acollir a un infant nouvingut serà més fàcil fer-ho en una escola rural que en una escola amb un nombre elevat d'infants, ja que l'atenció que se li pot donar és més individualitzada.

Una altra característica és que és una escola sense parets: som un equip. Es refereix a que hi ha grups diferenciats dins la mateixa escola però que també treballen molt conjuntament i per tant, la relació és propera entre tots i totes. És a dir, si algun nen o alguna nena vol comentar alguna cosa, no ho fa només en el seu mestre o a la seva mestra de referència, sinó que ho fa amb qualsevol mestre o mestra de l'escola. La relació entre l'alumnat, el conjunt de mestres i les famílies és molt propera, molt transparent. L'espai i la situació de l'escola rural, et convida a compartir estones amb els altres, a fer equip, a interaccionar amb el medi així com a ser una escola oberta a l'entorn.

Lligat en aquest punt, cal destacar la importància del treball en equip que es dona entre els mestres i les mestres de les escoles rurals, ja que és molt important compartir els coneixements i les opinions amb la resta de professionals per tal d'arribar a una decisió final comuna i ajudar-se uns als altres. Tal i com anomena Boix (1995:21) "Trabajar en equipo significa reflexionar conjuntamente sobre las prácticas educativas, dar coherencia al trabajo entre las escuelas de la misma zona, intercambiar puntos de vista sobre situaciones y problemas que surgen en el quehacer diario, ayudarse mutuamente en la elaboración de materiales curriculares, etc".

Una característica que defineix molt bé l'entorn en el que es troba una escola rural és l'escola arrelada al medi. El fet que sigui una escola rural i per tant, en gran part envoltada o pròxima a un espai natural promou que hi hagi una interacció amb el medi que possibilita la relació amb l'entorn en tot moment.

La diversitat d'edats de l'aula i el procés d'ensenyament-aprenentatge també és una característica específica d'aquest tipus d'escola, ja que tenen la possibilitat i l'habilitat d'atendre a la diversitat d'alumnes tant a nivell maduratiu com a nivell acadèmic. El fet

que la diversitat sigui tan àmplia permet que els infants es relacionin molt entre ells i puguin aprendre els uns dels altres. Aquesta heterogeneïtat proporciona una gran riquesa a l'escola. "El grupo clase es un colectivo en el que se educan personas concretas, con maneras de ser individuales, con particularidades propias, con ritmos evolutivos diferentes" (Boix, 1995:62).

La flexibilitat és una característica que defineix l'escola rural, ja que et permet la possibilitat de proporcionar una atenció més personalitzada a l'alumnat així com adaptar-te als seus interessos. Si es dona el cas que un infant arriba a l'escola amb una notícia o algun fet important, és important trencar la dinàmica de l'aula per atendre a la seva aportació, ja que és d'especial rellevància donar-li la importància que té.

Seguint la línia de la investigació que es dur a terme, és d'interès conèixer les característiques que defineixen una escola rural per tal de saber en quin marc s'està realitzant la investigació.

2.1.3 Zona Escolar Rural

A l'article "Projecte de zones escolars per a l'escola rural"³ s'anomena que "la Zona Escolar abasta un conjunt d'escoles que, per la seva situació geogràfica, econòmica i cultural, s'estructuren com a ens escolar propi. La Zona Escolar és la unitat base d'organització i disposa d'uns recursos humans i materials propis, d'acord amb les característiques geogràfiques i les necessitats pedagògiques concretes de la zona". Quan les escoles de poble es van trobar en una situació en que una sola escola no podia fer-se càrrec de totes les activitats que comportava una escola, van optar per aquest projecte en el qual les escoles que estaven situades més a prop geogràficament es van ajuntar i van poder fer projectes juntes.

Soler (2007:56) anomena que "les Zones Escolars Rurals (ZER) a Catalunya neixen amb l'objectiu de constituir un equip docent comú per aplicar un projecte educatiu compartit adreçat a la comunitat educativa d'un mateix territori, format per un conjunt de pobles més o menys propers". Aquest nou projecte va trencar el model d'escola rural que hi havia anteriorment, va promoure el treball en equip entre el conjunt de mestres de les diferents escoles de la ZER, va promoure la possibilitat de disposar de més recursos, va permetre ampliar els claustres i donar la benvinguda al conjunt de mestres itinerants (els especialistes), i va afavorir la relació entre l'alumnat.

---

³ Document que presenta les conclusions de les VI Jornades d'Escola Rural a Catalunya realitzades a Banyoles, l'abril del 1987 discutit i elaborat per 200 mestres i redactat pel secretariat d'escola rural de Catalunya.

Els mestres i les mestres itinerants són mestres especialistes en alguna àrea; que no treballen a nivell d'una escola en concret, sinó a nivell de ZER. La creació de les zones escolars rurals va ser un salt important per totes les característiques que s'han esmentat i també, perquè hi ha un gran lligam entre les escoles i es fan trobades on els infants tenen la possibilitat de conèixer-se entre ells.

La ZER és un element important a descriure dins el marc d'escola rural a l'hora de realitzar aquest treball, ja que la investigació parteix d'una ZER situada a la comarca a la Garrotxa.

2.2 Escola Les Escomes

L'escola on s'han realitzat les pràctiques III del Grau d'Educació Primària és l'escola Les Escomes. Aquesta, està situada al municipi de Sant Jaume de Llierca, a la comarca de la Garrotxa que pertany a la província de Girona.

2.2.1 Presentació

L'escola és pública i rural, ja que el municipi a la qual pertany hi habiten aproximadament 750 habitants. Per definir l'escola és important conèixer que forma part d'una zona escolar rural (ZER). Aquesta, anomenada ZER del Llierca està formada per quatre escoles: el CEIP Mont Cós que forma part del poble de Montagut i Oix; el CEIP Joan Roura i Parella que pertany al municipi de Tortellà; el CEIP Montpalau que pertany al municipi d'Argelaguer i finalment, el CEIP les Escomes situat al poble de Sant Jaume de Llierca, el qual n'és la seu.

Després d'haver viscut el dia a dia el funcionament d'una escola rural, s'ha pogut comprovar com les característiques genèriques d'una escola rural s'ajusten a les característiques de l'escola on s'han realitzat les pràctiques. A més, partint de l'observació del funcionament de l'escola rural i de la ZER del Llierca en concret, s'han pogut redactar les preguntes que configuren el qüestionari que s'ha passat al professorat que forma part d'aquesta ZER.

2.2.2 Característiques

L'escola rural Les Escomes és rural, de poble. El municipi de Sant Jaume de Llierca té pocs habitants, la qual cosa fa que sigui un poble, que la gent es conegui entre ella i que hi hagi una relació propera entre les famílies. Així mateix, aquesta relació s'observa tant quan les famílies entren a l'escola ja sigui per parlar amb els mestres i les mestres com per relacionar-se amb les altres famílies. La relació que hi ha entre els mestres i les mestres de l'escola amb l'alumnat també és molt propera i intensa.

Aquesta escola és un espai on es troben alumnes de diferents edats i on es poden relacionar i aprendre junts a partir de jocs que juguen a l'hora del pati, de continguts que aprenen a les classes, de relacionar-se i mantenir contacte tant amb els grans com amb els petits. A diferència d'una escola més gran, d'una escola ordinària, podria dir que en aquesta tots els infants es coneixen entre ells, parlen, s'ajuden, comparteixen, independentment de l'edat, les diferències físiques o el curs acadèmic. Les activitats que proposen el conjunt de mestres també ajuden a que aquesta relació sigui tant intensa.

Durant aquestes pràctiques el que s'ha pogut observar també és que l'equip de mestres s'ajuda molt entre ell. Cada mestra té el seu grup però això no vol dir que només s'encarregui d'aquell, sinó que si en algun moment s'ha de fer càrrec d'un altre grup, ho fa sense cap problema o si un alumne o una alumna té alguna cosa a explicar, a part de buscar la seva mestra de referència per explicar-li, o fa amb les altres també, ja que la confiança que es tenen dóna perquè hi hagi aquest tipus de relació. Pel que fa a les mestres, durant les hores de claustre o no, fins i tot a les hores de menjador, aprofiten per posar-se al dia, per comentar les seves preocupacions o bé, per explicar-se allò que han dut a terme de nou a l'aula i com ha funcionat.

L'escola rural les Escomes és l'escola rural on s'han realitzat les pràctiques III de la carrera i on s'ha pogut conèixer la situació i el funcionament d'aquest model d'escola, concretament la de Sant Jaume de Llierca.

2.2.3 La Zona Escolar Rural del Llierca

Tal i com s'ha anomenat a la presentació de l'escola rural Les Escomes, la ZER del Llierca està formada per quatre escoles que estan situades en quatre pobles molt propers entre ells.

Com ja s'ha esmentat anteriorment, el fet de formar part de la ZER, permet que els quatre centres s'organitzin i es planifiquin les activitats pedagògiques conjuntament. Partint de l'experiència realitzada, s'han pogut observar diferents aspectes que realitzen de manera conjunta.

Fan claustres que impliquen la participació de tots els mestres i totes les mestres de la ZER; fan reunions de cicle en les quals es troben un cop cada quinze dies els mestres i les mestres que corresponen en un cicle en concret (infantil, inicial, mitjà o superior) i parlen dels temes que preocupen, comenten activitats, sortides o bé, intercanvien experiències que impliquen a nivell de ZER. El conjunt de mestres itinerants també fan les seves reunions per tractar temes que impliquen a tots i totes.

També hi ha el Consell Escolar de ZER en el qual fan tres reunions que es realitzen al llarg d'un curs escolar i està format per tres membres de l'Equip Directiu, les directores de les diferents escoles, dos mestres, cinc pares i un representant de cada ajuntament. Pel que fa a l'administració hi ha un responsable que s'encarrega de les tasques administratives; ell, també va a una altra escola, la de Besalú (municipi que també pertany a la Garrotxa).

A nivell de ZER també programen les festes, les sortides i les activitats que surten del dia a dia. Per exemple, durant el període de pràctiques es va tenir la possibilitat de poder observar com organitzaven les jornades culturals. Consisteix en treballar un eix transversal escollit pel claustre durant dos dies del segon trimestre en els que es deixa de banda l'horari i les matèries diàries per realitzar activitats específiques del tema que s'ha escollit treballar. Un matí dels dos dies es troben tota la ZER i fan activitats conjuntament i la resta dels dies, hi ha activitats que es fan a nivell de cicle i n'hi ha que es porten a terme a nivell de cada escola. Una altra activitat de major importància a nivell de ZER és la festa de la ZER que té com a objectiu la cloenda del curs i cada any s'organitza per escoles i pels mestres i per les mestres itinerants de manera rotatòria. És una jornada festiva per tot l'alumnat i pel conjunt de mestres.

En tota la ZER els cursos estan agrupats en nivells de dos en dos exceptuant algun nivell, ja que el nombre de matriculacions ja completava la ràtio. La ZER té un total de 253 alumnes repartits entre les quatre escoles. A l'escola Mont Cós hi ha un total de 75 alumnes, a l'escola Joan Roura i Parella un total de 68 alumnes, a l'escola Montpalau un total de 46 alumnes i a l'escola les Escomes un total de 64 alumnes.

El total de mestres que conté la ZER és de trenta dels quals vuit estan a l'escola Mont Cós, cinc exerceixen a l'escola Joan Roura i Parella, quatre a l'escola Montpalau i sis a l'escola les Escomes. A més, hi ha set mestres itinerants que es reparteixen entre les quatre escoles dels quals hi ha un noi i una noia de música, un noi i una noia d'educació física, dues noies d'educació especial i una noia que dona les classes de llengua estrangera.

Aquest punt és d'especial rellevància juntament amb l'aprenentatge cooperatiu que s'explica a continuació perquè és la base per la investigació que es dur a terme, ja que els qüestionaris s'han passat als mestres i a les mestres de la ZER del Llierca.

2.3 Aprenentatge cooperatiu

És interessant entendre l'aprenentatge cooperatiu dins d'un model d'escola que és o pot arribar a ser inclusiva, ja que aquest mètode d'esenyament-aprenentatge és la base per tal de fomentar la inclusió.

2.3.1 Inclusió

Seguint la línia de la menció que s'ha cursat durant la carrera, per a realitzar aquest treball, en un primer moment s'ha pensat en un model d'escola inclusiva. El motiu és que les assignatures que s'han realitzat durant la menció han estat útils per adonar-nos de quines són les activitats que s'han de dur a terme en una escola per tal que aquesta sigui inclusiva. És a dir, que atengui a tots els alumnes i a totes les alumnes i que hi hagi una igualtat d'aprenentatges per tots els nens i nenes. Tal i com anomena Pujolàs (2003:27) "l'objectiu de l'escola inclusiva és que l'escola contribueixi a adquirir, fins al màxim de les possibilitats de cadascú, totes les habilitats tècniques (com parlar, llegir, calcular, orientar-se...) i socials (com comunicar-se, respectar-se...) que són necessàries per ser, viure i conviure. [...] Es tracta de fer ciutadans competents, però no competitius, sinó cooperatius; ciutadans tolerants, respectuosos amb les diferències, però no permissius; ciutadans lliures, crítics i responsables. En una educació inclusiva, s'insisteix en la necessitat de formar una personalitat autònoma i crítica, no solament competent i hàbil". S'entén doncs, que l'educació inclusiva aposta per un tipus d'educació que inclogui a tothom i que pretén aconseguir que l'alumnat sigui competent.

Segons Pujolàs et al. (2006:7), "una escola inclusiva és aquella en la qual poden aprendre, junts, alumnes diferents. Però quan diem diferents, volem dir alumnes diferents malgrat que siguin molt <<diferents>>, és a dir, malgrat que tinguin una discapacitat, més o menys greu, que fa que necessitin recursos no corrents –que no necessiten la majoria dels alumnes, els més corrents (és a dir, freqüents)- per assolir les cotes més altes possibles en el seu desenvolupament. Per tant, també ens referim a una escola que no exclou absolutament ningú". Tal i com assenyalen aquests autors, l'educació inclusiva és aquella que atén a tot l'alumnat, sense diferències i que vetlla perquè puguin aprendre junts sense donar importància a l'edat en la que es troben o a alguna necessitat específica que puguin tenir. Per això, tal i com assenyalen aquests autors (2006:8) "en una escola inclusiva només hi ha alumnes, a seques, sense adjectius; no hi ha alumnes corrents i alumnes especials, sinó simplement alumnes, cadascú amb les pròpies característiques i necessitats. La diversitat és un fet natural, és la normalitat: el més normal és que siguem diferents (afortunadament)".

Un altre autor que defineix aquest concepte és Stainback (2001) esmentant que “L’escolarització inclusiva no és tan sols un concepte. Es basa en una pràctica molt simple que s’ensenya als infants a l’hora d’aprendre a interactuar socialment i a compartir comportaments. És a dir, *no hi ha necessitat* d’excloure unes persones del grup, senzillament perquè miren, aprenen, es comuniquen o es comporten d’una manera que es podria considerar com a <<diferent>> de com es comporta la majoria del grup”. El fet de ser “diferent” no és motiu suficient per excloure una persona, ja que aquest aspecte que fa diferents a les persones són les diferències que fomenten el respecte entre les diferents persones i la convivència. Així doncs, com defineix ell mateix, Stainback (2001) “l’educació inclusiva és el procés pel qual s’ofereix a tots els infants, sense distinció de la discapacitat, la raça o qualsevol altra diferència, l’oportunitat de continuar sent membre de la classe ordinària i d’aprendre dels seus companys, i justament amb ells, dins l’aula”. Per tant, és important que tot l’alumnat, independentment de la seva diferència tingui la possibilitat d’anar a l’escola del seu poble, a l’escola ordinària i compartir l’experiència d’anar-hi amb els companys i les companyes de la seva edat. La discapacitat, l’edat o la raça són aspectes que fan diferent a una persona d’una altra però, aquestes diferències són les que ens permeten conèixer la realitat del nostre país. Per aquest motiu és important que tots els nens i totes les nenes vagin a la classe tots junts i juntes, ja que d’aquesta manera podran compartir i conèixer a la resta.

Així doncs, s’entén per educació inclusiva, aquella educació que considera la diversitat com una realitat a l’aula, ja que cada alumne i cada alumna presenta les seves característiques individuals i aquestes són les que fan ser única i diferent a una persona. Per tant, aquella educació que inclou tot l’alumnat, sense excloure ningú, i en la qual tots i totes aprenen junts participant en les mateixes activitats.

Partint del que s’entén per inclusió, podem definir una tècnica per tal de promoure aquest tipus d’educació, l’aprenentatge cooperatiu. Aquest és un recurs d’ensenyament-aprenentatge que fomenta el treball en equip i l’ajuda mútua.

2.3.2 Treball cooperatiu

Es coneixen diverses maneres per a realitzar una activitat. Es pot realitzar de manera individual, per parelles, de manera col·lectiva, però deixant de banda el treball individual i la competitivitat, ens trobem davant d'un nou model d'ensenyament-aprenentatge: el treball cooperatiu.

“Des d'un punt de vista restrictiu, és un mètode de treball basat en la interacció entre iguals. Però des d'un punt de vista més ampli la seva aplicació genera un conjunt de procediments, actituds i valors que va més enllà i esdevé un contingut en si mateix perquè el seu objectiu és la formació integral de l'alumne” (Guix i Serra, 2008:24). És a dir, segons aquestes autores, el treball cooperatiu és un mètode que fomenta la interacció entre l'alumnat i a més, potencia les seves capacitats. D'altra banda, no deixa de ser un contingut més a aprendre durant el procés escolar, al mateix temps que es treballen els altres continguts curriculars.

Segons un altre autor, Pujolàs (2006:251) “l'aprenentatge cooperatiu és a la pràctica, estructurar de forma cooperativa l'aprenentatge – o dit d'una altra manera, l'aprenentatge cooperatiu, dins l'aula, és utilitzar amb una finalitat didàctica la feina en equips reduïts d'alumnes per aprofitar el màxim la interacció entre ells amb l'objectiu que tots els membres de l'equip aprenguin els continguts escolars, al màxim de les seves possibilitats, i que també aprenguin a treballar en equip”. Tal i com diu Pujolàs quan parlem d'aprenentatge cooperatiu ens trobem davant de dos finalitats. Una d'elles és potenciar el treball en equip, és a dir, que els alumnes i les alumnes aprenguin el contingut de treballar en equip, de compartir coneixements, d'aprendre dels companys i companyes i que aquests i aquestes aprenguin d'ell o ella. Partint d'aquesta idea de treballar en equip es pot complir l'altre objectiu, també esmentat anteriorment, que seria aprendre els continguts escolars. A més, l'alumnat quan treballa de manera conjunta potencia l'ajuda mútua, és a dir, que uns aprenen dels altres i uns s'ajuden als altres. Aquest procés és molt important, ja que d'aquesta manera també interaccionen entre ells, fet que els permet que es socialitzin aprenent junts.

Tot i això, aquesta metodologia no s'aconsegueix només estructurant la classe d'una manera determinada i amb les taules col·locades per dur a terme un treball col·lectiu. La posició d'aquestes és d'especial rellevància però més important és el treball que es fa al darrera tal i com defensen Aldámiz-Echevarría et al. (2000:33) “per aconseguir que l'alumnat treballi en grup cooperatiu cal alguna cosa més que distribuir les taules formant grups més reduïts dintre de l'aula. El treball en grup cooperatiu no és una

qüestió que es limiti a la geografia de l'aula, sinó que esdevé una estratègia de treball molt potent per atendre la diversitat dins l'aula ordinària, ja que és un instrument idoni per construir socialment el coneixement i per a l'ajuda mútua". El fet d'observar les taules distribuïdes d'una manera en concret, agrupades, no significa que l'alumnat faci treball cooperatiu tal i com esmenta Ainscow (2001:100) "Aunque sea corriente ver a los niños de las escuelas primarias sentados en grupos alrededor de las mesas, una mirada más atenta confirma que, a menudo, trabajan en tareas individuales". Aquesta autora, igual que Aldámiz-Echevarría entre d'altres, defensa que el més important per a dur a terme el treball cooperatiu no és la distribució de la classe, ja que per molt que les taules estiguin col·locades d'una manera determinada, quan entres a una aula és fàcil adonar-se de si la dinàmica que s'està utilitzant és cooperativa o per contra, individual.

Partint d'aquesta idea, es pot afirmar que l'aprenentatge cooperatiu no es defineix solament per l'estructura de l'aula sinó per potenciar el treball en equip, ja que en un inici els infants no solen estar acostumats a treballar en equip tal i com diu Pujolàs et al. (2006:253) "en principi, els estudiants no saben treballar en equip. Aquesta habilitat, com qualsevol altra (parlar, llegir, escriure, resoldre problemes, etc.), s'ha d'ensenyar tan sistemàticament com sigui possible, en el transcurs de l'escolaritat de l'estudiant. Una forma de fer-ho és mostrar-li en què consisteix treballar en equip de forma cooperativa, i com es pot organitzar un equip cooperatiu, i donar-li l'oportunitat de treballar d'aquesta manera a classe i de parar-se a reflexionar sobre com treballen en equip". Aquest és un altre aspecte important, la reflexió de la importància del treball en equip. És essencial que l'alumnat valori i conegui el treball en equip, ja que d'aquesta manera els potenciarà la seva manera d'aprendre. És a dir, és important que sàpiguen quines són les responsabilitats de treballar en equip per tal que cadascú es faci responsable de la seva funció dins l'equip. Lligat amb aquest aspecte, el professorat ha de potenciar el treball cooperatiu així alhora està potenciant la responsabilitat i l'autonomia tal i com anomena Ainscow (2001:154) "Se espera que los maestros se responsabilicen en común de estimular la participación y el aprendizaje de todos los miembros del grupo, aunque sin caer en la trampa de fomentar una relación de dependencia que pueda impedir alcanzar el objetivo general de autonomía del alumno".

Tot i això, l'aprenentatge l'ha de fer cada persona per ella mateixa, i ha de ser ella qui ha de participar de manera activa en el procés, és a dir, ningú ho pot fer per ella tal i com diu Pujolàs (2003:70) "L'aprenentatge requereix la participació directa i activa dels estudiants. La cooperació, l'ajuda mútua, si es donen de manera correcta, possibiliten

l'assoliment de cotes més altes en l'aprenentatge, ens permeten aprendre més coses i aprendre-les millor". Per tant, si aquest aprenentatge es fa de manera conjunta, és a dir, amb l'ajuda dels companys i companyes serà més beneficiós, ja que tot el grup treballa per un objectiu comú. Darrera aquesta metodologia el professorat ha de tenir uns coneixements respecte aquesta i s'ha de programar molt bé les activitats per tal que siguin enriquidores. Tal i com diu Ainscow (2001:100) "hay pruebas que señalan con fuerza que, cuando el profesorado sabe planificar y gestionar el funcionamiento de las actividades de aprendizaje en grupo cooperativo, este sistema puede tener una influencia positiva en el rendimiento".

Uns altres autors, Johnson, Johnson i Holube (dins Pujolàs, 2003:70) anomenen que "la cooperació consisteix a treballar junts per assolir objectius comuns. En una situació cooperativa, els individus procuren obtenir els resultats que siguin beneficiosos per a ells mateixos i per a tots els altres membres del grup. L'aprenentatge cooperatiu és l'ús didàctic de grups reduïts en els quals els alumnes treballen junts per maximitzar el propi aprenentatge i el dels altres". En aquesta cita es pot afirmar com l'aprenentatge cooperatiu es fa perquè els alumnes i les alumnes d'un mateix grup cerquin informació i elaborin una tasca conjuntament per tal d'arribar a un objectiu compartit. Per tant, l'aprenentatge no és individual, sinó que és per tot el grup i tan els èxits com els fracassos són compartits.

Així doncs, l'aprenentatge cooperatiu és un recurs d'ensenyament-aprenentatge per atendre la diversitat que consisteix en que l'alumnat cooperi i s'ajudi a l'hora d'aprendre i que no faci les tasques de manera individualitzada. Per aconseguir aquest fet, cal que els mestres i les mestres coneguin les característiques individuals de tot l'alumnat per tal d'adequar l'ensenyament a cada alumne o alumna en concret i atendre'ls tots en un mateix context, dins la mateixa aula. Anteriorment, el que ara és anomenat aprenentatge cooperatiu, també es feia però sense un nom específic. Quan l'alumnat que tenia més coneixements i per tant, en sabia més ajudava al mestre o a la mestra a ensenyar a la resta d'alumnat, estaven fent un aprenentatge cooperatiu, ja que treballaven junts i aprenien junts. És més, no només aprenien els que no en sabien sinó que els que en sabien més també aprenien: uns aprenien dels altres.

És important donar a conèixer la importància del treball cooperatiu dins un model d'escola inclusiva, ja que la investigació que es dur a terme fa referència a l'aprenentatge cooperatiu que es dona en una ZER en concret, la ZER del Llierca. Per aquest motiu, es descriu el concepte d'educació inclusiva i d'aprenentatge cooperatiu per tal de donar a conèixer quins aspectes es poden trobar a l'aplicació pràctica.

3 Aplicació pràctica

Tal i com s'ha esmentat a la fonamentació teòrica aquest treball està relacionat amb la menció cursada durant la carrera anomenada Educació Inclusiva i Atenció a la Diversitat.

Abans d'aprofundir en explicar en què consisteix la part pràctica, en primer lloc es presenta un breu resum del marc teòric que es centrarà en presentar el model d'escola rural i lligat amb això, es parlarà del concepte d'aprenentatge cooperatiu per tal de saber com es defineix i quines característiques presenta i així poder comprendre la part pràctica. La investigació s'ha dut a terme a la zona escolar rural (ZER) del Llierca, en la qual s'han realitzat les pràctiques III de la carrera, en una escola que forma part d'aquesta ZER, Les Escomes a Sant Jaume de Llierca. A continuació, es mostren els objectius que es pretenen aconseguir mitjançant el treball i també la metodologia a utilitzar. Finalment, s'exposa l'anàlisi de les dades a partir dels qüestionaris i la discussió d'aquests.

3.1 Plantejament del problema

La pregunta investigable que s'ha plantejat per dur a terme la investigació és quina percepció tenen els mestres i les mestres de la ZER del Llierca sobre el treball cooperatiu a l'aula. Per a dur a terme aquesta investigació s'ha escollit l'aprenentatge cooperatiu perquè és un recurs constructivista en el procés d'ensenyament-aprenentatge i durant la carrera ha estat presentada com una tècnica molt bona per realitzar a l'aula per tal de cohesionar el grup i perquè els alumnes sàpiguen treballar en equip⁴.

El treball que es dur a terme a l'escola rural és de gran interès, per això, la investigació s'aprofundeix en l'aprenentatge cooperatiu en aquest tipus d'escola. Com s'ha esmentat en la fonamentació teòrica, les característiques que destaquen en una escola rural és que és una escola acollidora, molt familiar i oberta a tots els nens i nenes. En aquest tipus d'escola hi ha molta diversitat dins una mateixa aula, des de nens i nenes molt diferents, fins a un alumnat de diferents edats. Aquest fet, fomenta la riquesa dins el centre. Una altra característica a destacar és que pot ser més flexible que una escola ordinària, ja que el mestre o la mestra té més flexibilitat a l'hora d'atendre a l'alumnat. És a dir, té més facilitat a l'hora d'adaptar-se als interessos dels infants i atendre'ls d'una manera més personalitzada.

L'interès de la investigació és fer una anàlisi de si es promou i com es treballa l'aprenentatge cooperatiu a l'escola rural.

L'aprenentatge cooperatiu és una estratègia d'ensenyament-aprenentatge que consisteix en que l'alumnat cooperi i s'ajudi a l'hora d'aprendre i no faci les tasques de manera individualitzada. Per aconseguir aquest fet, cal que els mestres i les mestres coneguin les característiques individuals de cada infant per tal d'adequar l'ensenyament a cada nen o nena en concret i atendre'ls tots i totes en un mateix context, dins la mateixa aula.

Tal i com diu Pujolàs (2003:70) "l'aprenentatge cooperatiu se sosté en dos pressupòsits fonamentals. En primer lloc, en el fet que l'aprenentatge requereix la participació directa i activa dels estudiants. Ningú no pot aprendre per un altre. En tot cas pot ajudar-lo a aprendre, però no el pot suplir en l'aprenentatge. Només aprenem de veritat allò que volem aprendre, i sempre que participem activament en el procés d'aprenentatge".

---

⁴ S'ha de tenir present que les pràctiques III s'han realitzat a l'escola rural Les Escomes, que forma part de la ZER del Llierca. Durant les pràctiques es van dur a terme dinàmiques de treball cooperatiu, fet que pot influir en la dinàmica de l'aula i les programacions del professorat.

3.2 Objectius i hipòtesis

En aquest apartat es descriu primerament quin ha estat l'objectiu general que s'ha proposat aconseguir i seguidament es desglossen els objectius específics, els quals són els objectius més concrets de la investigació. Finalment, s'exposen les dues hipòtesis plantejades en un inici.

Objectiu general:

- Analitzar la percepció que tenen els mestres i les mestres de l'aprenentatge cooperatiu.

Objectius específics:

- Aprofundir en els elements que caracteritzen una escola rural.
- Conèixer els aspectes que destaquen els mestres i les mestres per dur a terme l'estratègia de l'aprenentatge cooperatiu.
- Analitzar la percepció que té el professorat sobre l'aprenentatge cooperatiu.
- Presentar l'estratègia d'aprenentatge cooperatiu als mestres i les mestres de la ZER.

Hipòtesis:

- En general els mestres i les mestres no utilitzen l'aprenentatge cooperatiu com a eina per atendre la diversitat dins l'aula.
- Els mestres i les mestres es plantejaran el fet de treballar a l'aula a partir de l'aprenentatge cooperatiu.

3.3 Metodologia

La investigació que s'ha dut a terme és qualitativa, ja que s'ha basat en analitzar quina percepció tenen els metres i les mestres de la ZER del Llierca sobre un tema en concret, el treball cooperatiu. Aquesta investigació s'ha realitzat pensant en un paradigma, una orientació metodològica, unes dimensions i finalment un instrument a utilitzar.

3.3.1 Paradigma

La investigació segueix la línia del paradigma interpretatiu, ja que el que s'ha fet ha estat observar la realitat d'un grup de mestres d'una zona en concret, extreure'n la informació i comprendre-la. Mitjançant qüestionaris s'ha recollit informació de la percepció que tenen els mestres i les mestres sobre l'aprenentatge cooperatiu. A continuació s'ha fet una anàlisi dels qüestionaris explicant què és allò que diuen els mestres i les mestres i interpretar-ne les respostes, és a dir, fer-ne una lectura. Per últim, unes conclusions del que s'ha extret dels qüestionaris relacionant-ho amb la fonamentació teòrica. La finalitat és conèixer si el professorat de la ZER del Llierca promou l'aprenentatge cooperatiu, fer-ne una anàlisi i elaborar unes conclusions relacionant les respostes amb els conceptes teòrics. A més, durant la investigació s'ha pogut analitzar quines pràctiques de treball cooperatiu es porten a terme a la ZER en el cas que n'hi hagi. Per altra banda, si no realitzen dinàmiques de treball cooperatiu, saber quins són els aspectes que els o les preocupen, perquè no en fan, si els hi manca algun coneixement, etc. En definitiva el motiu pel qual no ho porten a terme. La investigació es centra en la descripció i la comprensió de la informació recollida a partir dels qüestionaris.

3.3.2 Orientació metodològica

La línia de metodologia que es segueix en aquesta investigació és un estudi de cas, ja que es fa una anàlisi de la percepció que tenen un grup de persones sobre un aspecte en concret com és l'aprenentatge cooperatiu.

La finalitat d'aquesta metodologia és obtenir explicacions per descobrir patrons de comportament d'un grup de mestres, en el meu cas, l'actitud que presenten vers l'aprenentatge cooperatiu.

3.3.3 Dimensions

La investigació es basa en analitzar quina percepció tenen els mestres i les mestres de la ZER del Llierca sobre l'aprenentatge cooperatiu. És d'interès saber si el porten a

terme, si és o si la consideren una bona estratègia en el procés d'ensenyament-aprenentatge i sinó ho fan, conèixer el motiu.

3.3.4 Instruments

Els instruments que s'han utilitzat per poder respondre a la pregunta d'investigació del treball de final de grau han estat els qüestionaris. Se'ls va passar un qüestionari a tots els mestres i a totes les mestres que conformen la ZER del Llierca per tal que poguessin explicar si treballen a l'aula a partir del treball cooperatiu, si els funciona aquesta tècnica, saber què més els agradaria conèixer, etc. En el cas que no utilitzin el treball cooperatiu en cap de les seves àrees, se'ls demanarà el motiu pel qual no ho fan. També, servirà per saber què en pensen d'aquest tipus d'estratègia i si tenen ganes de posar-la a la pràctica.

Tal i com diu Osorio (2005) "el cuestionario es un instrumento de investigación. Este instrumento se utiliza, de un modo preferente, en el desarrollo de una investigación en el campo de las ciencias sociales: es una técnica ampliamente aplicada en la investigación de carácter cualitativa".

S'han utilitzat els qüestionaris per tal d'arribar a la informació d'una realitat específica com és la percepció que tenen els mestres i les mestres de la ZER del Llierca sobre l'aprenentatge cooperatiu. Aquestes preguntes demanen un aspecte en concret d'aquest tipus d'aprenentatge. També donen peu a explicar la seva experiència o donar la seva opinió respecte el tema.

El qüestionari que s'ha passat als mestres i a les mestres de la ZER del Llierca s'inicia en conèixer els coneixements professionals previs a partir de la pregunta de si coneixen el treball cooperatiu, seguidament es troben unes preguntes per conèixer si l'utilitzen, seguit de l'opinió que en tenen i finalment, una demanda de què és el que necessitarien conèixer del treball cooperatiu per tal de dur-lo a terme si no ho fan. Amb aquests qüestionaris es pretén respondre a la pregunta d'investigació: quina percepció tenen els mestres i les mestres de la ZER del Llierca sobre el treball cooperatiu a l'aula?

3.4 Procediment de la part pràctica

Fase	Període	Tasca
1	Octubre	Primera tutoria per orientar el TFG.
2	Novembre	Tenir clara la pregunta d'investigació.
3	Desembre - Gener	Elaborar, retocar i ampliar la part pràctica (plantejament del problema, objectius, hipòtesis i metodologia). Elaborar una carta per informar als centres de la ZER de la investigació que es durà a terme. Elaborar el qüestionari.
4	Febrer	Retocar la carta de presentació i enviar-la als centres que pertanyen a la ZER del Llierca. Retocar i acabar el qüestionari que es passarà al professorat de la ZER.
5	Març – Abril	Passar els qüestionaris al professorat.
6	Maig	Fer un buidatge de l'anàlisi de la percepció que tenen els mestres i les mestres de l'aprenentatge cooperatiu. Elaborar el TFG definitiu i entregar-lo el dia 17.

Per a dur a terme la part pràctica de la investigació s'han realitzat diferents passos que tot seguit es detallen.

En un primer moment, durant la primera tutoria amb la tutora del treball final de grau, se li va explicar quina era la idea que es tenia del treball i a partir d'aquí es va començar a pensar en la pregunta investigable que permetria iniciar la investigació.

Un cop es va tenir clara la pregunta investigable es va redactar una carta de presentació⁵ per passar-la als centres que formen part de la ZER del Llierca per tal d'informar-los del que es demanava. Després de retocar-la amb la tutora, es va passar la carta als centres. Es va fer a través de la directora de la ZER que és mestra de l'escola on s'han realitzat les pràctiques III del Grau en Mestra d'Educació Primària. En aquesta carta s'hi presentava la persona que duria a terme el qüestionari i donava els motius pels quals es posava en contacte amb el centre. A continuació s'hi esmentaven els objectius que es pretenien aconseguir amb la investigació, es demanava la participació i s'esmentava els beneficis que tindria el professorat de la ZER després de realitzar la investigació. Finalment, la persona s'acomia i dona un correu i un número de telèfon de contacte.

Durant aquest temps, es van estar redactant i retocant les preguntes del qüestionari⁶. Després, a través de la directora de ZER es van passar els qüestionaris a tots els mestres i a totes les mestres que exerceixen en aquesta. El professorat que va respondre els qüestionaris, els va retornar a través del correu electrònic que s'havia donat en la primera presa de contacte. A partir d'aquí es va fer una anàlisi de tots els qüestionaris omplerts⁷ redactant els aspectes que tenien en comú les diferents respostes i els aspectes que els diferenciaven. Finalment, es van elaborar unes conclusions relacionant les respostes que havien donat els mestres i les mestres de la ZER amb els conceptes teòrics que s'han explicat en la fonamentació teòrica.

3.4.1 Marc de situació

La investigació s'ha dut a terme als mestres i a les mestres que treballen a la ZER del Llierca. Se'ls han passat qüestionaris amb un total de dotze preguntes obertes. Les preguntes estan escrites en un ordre que es poden emmarcar en diferents blocs, tot i que a simple vista no s'aprecia, ja que visualment estan escrites totes una darrera l'altra. El primer bloc està adreçat a tenir uns coneixements professionals previs del que saben i coneixen del treball cooperatiu. A continuació, hi ha unes preguntes que

---

⁵ Veure annex 1: Model de la carta de presentació que es va passar als centres de la ZER.

⁶ Veure annex 2: Mostra del qüestionari que es va passar al professorat de la ZER.

⁷ Veure annex 3: Qüestionaris contestats de les mestres.

s'adrecen a respondre quina és la pràctica professional activa per part dels mestres i les mestres en relació el treball cooperatiu, és a dir, l'experiència que tenen amb aquest tema explicant què és el que es fa o el que s'ha fet. Seguidament, unes preguntes que donen peu a contestar allò que es busca realitzant el treball cooperatiu. Les següents preguntes responen a quina és l'opinió que tenen envers el tema seguit d'unues preguntes que contemplen una valoració de la pròpia estratègia i finalment quins canvis els agradaria fer en la pràctica educativa tenint present el treball cooperatiu.

La part pràctica d'aquesta investigació s'ha dut a terme durant els mesos de març, abril i maig, passant primerament una carta informativa del que es pretenia i finalment, passant els qüestionaris per tal que els mestres i les mestres els poguessin respondre. Durant el principi del mes de maig s'ha fet l'anàlisi de les dades de la informació extreta dels qüestionaris i se n'han extret unes conclusions.

3.4.2 Categorització

Per a extreure la informació dels qüestionaris s'ha establert un ordre de categorització. En primer lloc, s'ha fet un buidatge textual⁸ del que han dit les persones en els qüestionaris. Seguidament s'han agrupat aquells conceptes o aquelles expressions que eren iguals o volien dir el mateix. D'aquesta manera s'han agrupat les respostes iguals en una sola frase⁹ indicant en cada expressió en quin qüestionari s'ha trobat la informació, per exemple: Q1. Les categories s'han agrupat segons el que han dit les mestres a les respostes segons si la resposta en general és un si o un no, de la definició que donen en el moment que toca, de què coneixen del treball cooperatiu, d'allò que no coneixen, d'anomenar diferents punts forts o febles d'aquesta metodologia, etc.

---

⁸ Veure annex 4: Es troba un buidatge en el que s'hi poden apreciar les respostes dels qüestionaris amb les paraules textuales que han dit les mestres.

⁹ Veure annex 5: Es poden observar les respostes dels qüestionaris agrupades segons el contingut.

3.5 Anàlisi de dades

Els qüestionaris que s'han passat als mestres i a les mestres de la ZER del Llierca han estat contestats un total de nou per part de tots ells i elles. En aquest apartat s'extreu i es fa una presentació objectiva de la informació recollida. La informació es troba agrupada i categoritzada a l'apartat d'annexes¹⁰. Les ratlles que es troben a continuació detallen aquesta informació, la qual cada paràgraf recull les respostes que pertanyen a una pregunta del qüestionari, indicada al final de cada paràgraf.

Dels nou qüestionaris, tres exposen que no coneixen gaire res del treball cooperatiu i la resta fa una definició del que és. Dues mestres coincideixen en que el treball cooperatiu fomenta el treball en grup. Dues mestres més esmenten que la participació de més de dos alumnes o dues alumnes en una tasca, enriqueix molt als participants que hi intervenen. Quatre mestres difereixen definint que el treball cooperatiu és una metodologia d'ensenyament i aprenentatge en grup que permet una interacció entre l'alumnat. D'aquestes, una també s'ha esmentat anteriorment, ja que també creu que fomenta el treball en grup. Una altra mestra comenta que el que coneix d'aquest recurs n'és el funcionament, ja que és el que va estudiar a la universitat. (pregunta 1)

Pel que fa a l'experiència que tenen les mestres envers aquesta metodologia, totes coincideixen en que si que l'han utilitzat alguna vegada per a dur a terme activitats de les diferents àrees en les que són mestres. Quatre mestres coincideixen en que és una experiència positiva. Una d'elles ho justifica dient "estic molt contenta dels resultats" mentre que una altra, esmenta que afavoreix la cohesió de grup. Una altra mestra descriu que no és fàcil organitzar el treball cooperatiu, que és important formar bé els grups per tal que tots i totes els i les participants treballin i que és un treball que ha d'estar molt ben planificat. Aquesta mateixa, esmenta que el fet que no funcionin els grups és a causa de la desmotivació i per aquest motiu, cal fer una preparació prèvia dels continguts a treballar. Una altra mestra, que també ha esmentat que ha estat una experiència positiva, accentua que la seva experiència ha estat intentar que a partir de les activitats que realitzava l'alumnat interactués entre ell i treballessin junts. Finalment, una mestra ressalta que és positiu observar com conjuntament assoleixen un objectiu comú. (pregunta 2)

Analitzant el qüestionari en conjunt és contradictòria l'opinió que dona una mestra (Q8), ja que en la primera pregunta esmenta que no coneix gaire res del treball cooperatiu però per contrari, a la segona pregunta, comenta que utilitza el treball cooperatiu en totes les àrees que n'és professora.

---

¹⁰ Veure annex 5: Es troba la informació agrupada segons les respostes dels qüestionaris.

Quant a les activitats que les mestres duen a terme a l'aula per tal que els alumnes siguin responsables, totes intenten que les activitats diàries estiguin encaminades a fomentar alumnes responsables. Tres mestres coincideixen en que les activitats que duen a terme bàsicament són les rutines diàries. Una altra mestra comenta que potencia molt el fet que els alumnes treballin sols, siguin autònoms i per tant, aprenguin a demanar ajuda quan la necessitin. Quatre mestres més, esmenten que els càrrecs són les activitats en que més es potencia la responsabilitat. Una altra mestra, que també utilitza les rutines diàries per a treballar la responsabilitat, difereix esmentant que és important reforçar a aquell que ho és i felicitar-lo i també, parlar de que tothom ho pot ser. Per últim, una altra mestra, esmenta que és important fer una reflexió després dels jocs que es fan a educació física per tal de parlar dels problemes que puguin haver sorgit i per treballar el respecte entre ells i elles. (pregunta 3)

Totes les mestres coincideixen en que és molt important treballar en equip. Tres mestres afegeixen que és molt important perquè uns aprenen dels altres i entre tots i totes es poden ajudar. Dues altres mestres, esmenten que és important perquè aprenen a compartir, aprenen a posar-se d'acord a l'hora de prendre decisions, a respectar les idees dels altres i a ser més responsables. Una altra mestra descriu que és important potenciar-lo, ja que sinó l'únic que es formen són persones egoistes. Quatre mestres, de les quals una creu que és important el treball en equip perquè uns aprenen dels altres com s'ha esmentat anteriorment, pensen que és molt enriquidor perquè cadascú pot aportar alguna cosa nova. Finalment, una altra mestra difereix en que és important aprendre a treballar en equip de cares a un futur professional. (pregunta 4)

Totes les mestres han contestat que sí, que el treball cooperatiu afavoreix la interacció entre l'alumnat. Dues mestres coincideixen en que cada persona pot aportar alguna cosa nova i que pot ser que destaquí en alguna vessant i per aquest motiu, és important reforçar-ho. Quatre mestres, de les quals una també està d'acord amb el que s'ha dit anteriorment, creuen que sí que afavoreix perquè estan compartint i per tant, interaccionen entre ells i elles. Una altra mestra descriu que aquesta interacció s'estableix mitjançant la comunicació, la relació, l'expressió i la convivència. Una altra mestra difereix en que per dur a terme aquesta metodologia, l'has de conèixer molt bé abans de dur-la a la pràctica. Una altra mestra esmenta que el fet de treballar de manera cooperativa afavoreix a l'alumnat més tímid, ja que s'obren més i fan propostes fantàstiques. Finalment, una altra mestra destaca que la interacció es realitza a partir d'arribar a acords, de donar i de cedir entre els i les participants d'un mateix grup. (pregunta 5)

Totes les mestres estan d'acord en que el treball cooperatiu afavoreix la cohesió de grup. Quatre mestres comparteixen que el treball cooperatiu afavoreix el respecte. Dues mestres més, difereixen en que l'alumnat estableix una relació més estreta pel fet que han de dialogar, arribar a acords i per tant, compartir. Dues mestres coincideixen en que accepten l'ajuda dels companys i una ho afirma dient que són les i els propis alumnes el motor del seu aprenentatge. Una altra mestra destaca que si hi ha alumnes que tenen un caràcter molt definit, pot ser un obstacle per a la cohesió de grup, ja que la persona pot seguir sent com és i no posar-se al lloc de l'altra. (pregunta 6)

Pel que fa al fet de si es treballa de manera cooperativa a una escola rural pel sol fet de ser aquest model d'escola, dues mestres esmenten que el fet que es treballi a partir d'aquesta metodologia depèn molt de l'escola rural i de la tipologia. Tres mestres esmenten que ja es treballa de manera cooperativa a l'escola rural però, coincideixen afirmant que s'hauria de potenciar més. Per contra, una altra mestra, esmenta que a la ZER del Llierca s'hi treballa poc a partir d'aquesta metodologia. Tres mestres coincideixen en que el temps i el fet d'haver de treballar uns continguts determinats durant un curs escolar limita molt el fet de poder programar i realitzar treball cooperatiu. Una altra mestra, esmenta que pensa que el fet de ser rural no implica que es treballi de manera cooperativa però sí que la barreja d'edats pot facilitar més dur a terme dinàmiques cooperatives. (pregunta 7)

En general les mestres creuen que treballar d'aquesta manera l'alumnat aprèn diferent. Dues mestres coincideixen en que aprenen noves tècniques de treball. Una altra mestra defensa que es treballen valors com el respecte, la paciència, l'ordre, el cooperativisme, entre d'altres. Tres mestres més esmenten que treballant així, aprenen a compartir, a saber escoltar, a buscar informació, ser autònoms, etc. Una altra mestra difereix en que si que s'aprèn diferent d'aquesta manera però que no es pot deixar de banda el treball memorístic, ja que mitjançant la investigació i l'experimentació hi ha aprenentatges que no s'assoleixen. Per últim, una altra mestra, esmenta que és una manera d'aprendre més enriquidora, més creativa i fomenta el respecte per les diferències entre l'alumnat. (pregunta 8)

Totes les mestres han trobat punts forts pel que fa al treball cooperatiu. Una mestra esmenta que aprenen a ser tolerants, a acceptar les diferències del ritme de treball, d'idees. Una altra, diu que fomenta la responsabilitat, la interacció social i l'avaluació. Dues mestres més, esmenten que potencien el fet d'aprendre a compartir, a buscar informació, a ajudar, a prendre decisions, entre d'altres. Dues més, esmenten que afavoreix l'autoestima així com les habilitats socials i la cohesió entre els diferents

membres del grup classe. Dues mestres més, una de les quals també afirma que aprenen a compartir, buscar informació, etc., esmenten que potencia el treball en equip i la interacció entre l'alumnat. Finalment, dues mestres coincideixen en que el treball cooperatiu potencia la col·laboració, el compromís, la creativitat i l'autonomia. (pregunta 9)

En general, totes les mestres troben punts febles pel que fa al treball cooperatiu. Dues mestres coincideixen que el temps que cal esmerçar per fer una activitat és un punt feble. Una altra mestra esmenta que quan es fa aquest tipus de treball en nens petits i nenes petites es necessita molt la supervisió i la guia de la persona adulta. Dues mestres coincideixen en que pot ser que sempre siguin els mateixos o les mateixes alumnes els o les que demanin ajuda. A més, pot ser que si ja saben que els faran la feina, ells o elles no s'esforcin en fer-la. Una altra mestra difereix en que ella ho ha dut a terme i s'ha trobat en conflictes a l'hora de realitzar-ho, ja que ha format els grups i llavors l'alumnat no s'ha entès entre ell. Dues mestres coincideixen en que s'ha de ser molt conscient del treball que es vol dur a terme i planificar-lo bé. Una altra mestra, esmenta que realitzant una activitat podria ser que alguns o algunes alumnes no es sentin participants de l'activitat i per contra, que altres portin la dinàmica del grup. (pregunta 10)

Pel que fa al que els agradaria conèixer sobre el treball cooperatiu, totes les mestres coincideixen en que els queda molt per aprendre sobre aquest tema. Quatre mestres coincideixen en que els agradaria conèixer diferents activitats i saber quina és la més adequada per a cada ocasió. A una mestra també li agradaria conèixer tot l'apartat d'avaluació, ja que no ho té massa clar. Tres mestres manifesten que els queda molt per aprendre, per tant, els agradaria conèixer tots els aspectes relacionats amb aquest recurs. Finalment, una altra mestra esmenta que li agradaria conèixer sistemes i tècniques en relació aquesta metodologia. (pregunta 11)

Les opinions que donen les mestres pel que fa al que els agradaria fer a l'aula sobre el treball cooperatiu són diverses. Tres mestres esmenten que la quantitat de continguts que han de realitzar al llarg del curs no els permet, tot i que ho haurien de fer, programar activitats de treball cooperatiu. D'aquestes, una hi afegeix que l'aprenentatge cooperatiu ja és un aprenentatge i s'ha d'aprofitar per utilitzar-lo en les diferents matèries. Dues mestres més, les quals una també esmenta el que s'ha dit en les ratlles superiors, esmenten que els agradaria dur a terme més activitats cooperatives i no tant individualistes, ja que aquest fet a més, fomenta la cohesió de grup. En contra, una mestra difereix esmentant que no ho pot fer perquè no disposa de

recursos humans per dur-ho a terme. Tres mestres, de les quals una també comparteix el que s'ha dit que s'haurien de programar activitats d'aprenentatge cooperatiu malgrat els continguts que s'han de donar en un curs acadèmic, esmenten que els agradaria ampliar les activitats de treball cooperatiu que es realitzen a l'aula i utilitzar aquesta metodologia com a eina constant en la programació. Una altra mestra esmenta que el que li falta és preparació prèvia per a dur a terme aquest nou recurs d'ensenyament-aprenentatge, mentre que una altra difereix esmentant que li agradaria a partir del treball cooperatiu millorar la cohesió de grup. (pregunta 12)

3.6 Discussió de les dades

Després d'haver analitzat les idees principals dels qüestionaris contestats s'han extret algunes conclusions pel que fa a la metodologia del treball cooperatiu. En primer lloc, anomenar que de les trenta persones que formen el claustre de la ZER on s'ha realitzat la investigació, nou mestres han contestat el qüestionari que se'ls va passar per conèixer quina percepció tenen sobre el treball cooperatiu, les quals corresponen a un 30%.

Les mestres que han contestat els qüestionaris han sentit a parlar del treball cooperatiu i algunes fins i tot en donen una definició però, tot i això, no coneixen del tot les condicions de l'aprenentatge cooperatiu, les dinàmiques que es poden realitzar, en quin moment dur-les a terme... en general, es perceben buits pel que fa a aquesta metodologia. Relacionant-ho amb el marc teòric és important recordar que el treball cooperatiu el trobem dins d'un marc d'educació inclusiva, la qual permet que tot l'alumnat, malgrat les seves diferències individuals, han de participar de totes les activitats i aprendre junts.

Pel que fa a les **experiències** que té el professorat de la ZER del Llierca, que ha utilitzat el treball cooperatiu a les seves aules, en general són positives tot i que també hi ha la preocupació de com s'han de planificar les activitats i creuen que s'ha de tenir una formació prèvia abans de posar-ho en pràctica. Defensen que des de fora, quan no la coneixes, és una metodologia "light" però que un cop la comences a treballar, t'adones que és més complicat del que sembla en un inici i que cal una programació prèvia.

Pel que fa a la **responsabilitat**, qualsevol activitat diària que programen les mestres de la ZER del Llierca per dur a terme a l'aula estan pensades perquè l'alumnat sigui responsable. La responsabilitat és un dels aspectes més importants dins el treball cooperatiu, ja que el fet de ser un treball en grup fomenta que tots els participants tinguin un rol i una responsabilitat dins del grup i per tant, han de complir amb la seva tasca tal i com s'esmenta en la fonamentació teòrica. Tot i això, les activitats que més s'han realitzat per tal que l'alumnat sigui responsable són els càrrecs i les rutines diàries.

Dins el marc de l'aprenentatge cooperatiu, el **treball en equip** és una finalitat d'aquest, ja que és un contingut que han d'aprendre. Tal i com es pot observar en la fonamentació teòrica, Pujolàs defensa que uns dels objectius del treball cooperatiu és que l'alumnat aprengui a treballar en equip i aprofitin el màxim la interacció que

s'estableix entre l'alumnat per tal d'aprendre junts en grup un nombre reduït d'alumnes. Aquest, inclou que es respectin, que uns aprenguin dels altres, que potenciïn l'ajuda mútua, és a dir, que el que no ho sap una persona potser ho sap l'altra. Tots aquests aspectes en el treball individual es poden assolir però d'una altra manera. Per aquest motiu es defensa el treball cooperatiu, ja que és molt més enriquidor. Per exemple, el fet d'aprendre de l'altre és una tasca que només es pot assolir si es treballa amb altres, ja que permet la interacció entre iguals i per tant, aquests es relacionen i aprenen junts.

Un dels aspectes més importants en tot aprenentatge cooperatiu és la **cohesió de grup**. Davant de qualsevol activitat, de presentar el treball en equip, cal que en una classe hi hagi una bona cohesió de grup. Les mestres de la ZER estan d'acord en que el treball cooperatiu afavoreix a la cohesió de grup. Esmenten que s'estableix una relació més estreta entre iguals, ja que s'han de posar d'acord per prendre decisions, per tant, han d'interactuar entre ells i elles. Tots aquests fets ajuden a millorar la cohesió del grup.

Tal i com s'esmenta en la part teòrica, les característiques d'una **escola rural** ja defineixen un model d'escola acollidora, flexible, dinàmica, arrelada a l'entorn, participativa de treball en equip, entre d'altres. En general però, les mestres estan d'acord en que s'ha de potenciar més el treball cooperatiu a l'escola. Les mestres defensen que el fet que tinguin poca formació sobre aquesta metodologia i que treballin a través dels llibres els limita molt la manera de treballar a partir del treball cooperatiu. El **temps** és un altre aspecte a destacar, ja que creuen que és molt important tenir-ho tot ben planificat i saber quina dinàmica es pot dur a terme en cada moment del treball a l'aula. El factor temps no és un dels aspectes que s'ha ressaltat més en la fonamentació teòrica però és important que les mestres l'hagin mencionat, ja que quan es parla de noves metodologies normalment no es parla del temps que requereix programar-la o de la formació prèvia que ha de realitzar el professorat. Quan s'introdueix un nou recurs d'ensenyament-aprenentatge a l'aula, cal tenir en compte el que comporta, ja que pot ser molt enriquidor però per altra banda, com amb tot, es necessita temps i dedicació.

Avantatges o dit d'una altra manera, **punts forts** de l'aprenentatge cooperatiu entre totes les mestres n'han nombrat un nombre important. Un dels punts forts del treball cooperatiu és l'ajuda mútua, és a dir, que uns aprenen dels altres. Aquest aspecte es defensa a la fonamentació teòrica quan es parla del treball en equip. S'explica que si l'alumnat treballa de manera conjunta es potencia l'ajuda mútua, ja que interaccionen i

per tant, uns s'ajuden als altres i uns aprenen dels altres. Altres no menys importants són el respecte, la responsabilitat, el treball en equip, el fet de compartir, la interacció social, acceptar als altres i a les altres, els diferents ritmes de treball, les diferents opinions, etc.

Per en contra, en general els **punts febles** es poden definir en el temps de preparació i estructuració de les tasques. També anomenen el conflicte quan per exemple es fan els grup i aquests no funcionen. És important, a l'hora de realitzar els grups, tal i com s'esmenta en el marc teòric que els grups siguin heterogenis, és a dir, que el grup estigui format per alumnes que tinguin diferents nivells d'aprenentatge. Tal i com s'esmenta en la fonamentació teòrica cada alumne i alumna té un ritme d'aprenentatge diferent i per tant, cada persona ha de fer el seu aprenentatge però és important fer-ho conjuntament amb els companys i companyes, ja que d'aquesta manera serà més beneficiós per a tots i totes les participants. Tots i totes treballen per un objectiu comú.

En general, les mestres de la ZER es troben davant d'una nova metodologia d'ensenyament-aprenentatge que els cal conèixer amb més profunditat. Les mestres saben què és el treball cooperatiu però no saben com s'ha d'estructurar, en quines activitats s'ha d'utilitzar, etc. Les mestres coincideixen en que per a dur-lo a terme els falta una formació prèvia, ja que d'aquesta manera coneixeran més tècniques, diferents activitats, la part d'avaluació i tot el que comporta el treball cooperatiu en general.

Així doncs, per concloure, el que s'entén és que les mestres de la ZER del Llierca han sentit a partir del treball cooperatiu i alguna ho ha posat en pràctica. També n'hi ha que ho han posat a la pràctica i han vist que no era tant fàcil com s'esperaven i s'han adonat que cal una bona programació per a dur a terme aquesta nova metodologia, la qual requereix temps. Així doncs, el que més els manca és el temps per a programar les activitats i el fet d'haver de fer uns continguts durant un temps determinat. Lligat amb aquest aspecte, està relacionat el tema dels llibres, ja que seguir el que diu el llibre et pot privar fer altres activitats més dinàmiques. Tot i això, per part de les mestres, a través del que han contestat, les ganes de posar aquesta nova metodologia a la pràctica s'hi veuen reflectides, ja que en general les experiències que han tingut són positives. Així doncs, és fàcil adonar-se que si tinguessin més temps i una formació segurament l'aplicarien més a les seves aules.

- **Grau d'assoliment dels objectius i les hipòtesis**

Després de fer el buidatge dels qüestionaris i fer-ne la discussió de les dades es pot afirmar que en general s'han confirmat els objectius i les hipòtesis plantejades en un inici. A través dels qüestionaris que s'han passat, i tenint present que les pràctiques III s'han realitzat en una escola de les que s'han passat els qüestionaris, és possible que les mestres hagin reflexionat sobre el tema del treball cooperatiu, hagin pensat que potser a partir d'ara s'informaran més sobre aquest tema i el tindran més en compte a l'hora de programar, ja que fins ara són poques les mestres que l'utilitzaven.

Pel que fa els elements que caracteritzen una escola rural es pot afirmar que sí que s'han pogut conèixer i aprofundir en aquest tema. També s'ha pogut saber quina visió tenen els mestres i les mestres de la ZER del Llierca sobre l'aprenentatge cooperatiu, és a dir, què en saben, quins aspectes creuen que són importants a l'hora de dur-lo a terme, quines preocupacions tenen i què els manca per a realitzar aquest tipus de metodologia. Pel que fa al fet de presentar l'estratègia al professorat de la ZER no s'ha realitzat fent una explicació i explicant tot el que comporta el treball cooperatiu però a través del qüestionari s'ha pogut presentar aquesta nova metodologia.

4 Conclusions

Ens trobem al final d'etapa d'uns estudis realitzats durant quatre anys. La carrera que estem cursant és el Grau en Mestra d'Educació Primària. Al llarg d'aquests quatre anys i mitjançant les assignatures que s'han cursat durant el grau hem tingut l'oportunitat de conèixer recursos, eines, estratègies, metodologies, didàctiques, etc. que han permès ampliar els meus coneixements en el camp de l'educació. Els dos anys previs al grau vaig cursar el cicle formatiu de grau superior d'educació infantil, el qual em va permetre endinsar-me en el món educatiu. També em va permetre arribar a la universitat amb uns coneixements previs sobre conceptes bàsics per a l'educació com ara programació, objectius, continguts, entre molts altres. A més, aquest cicle, em va servir com a base que durant la carrera he pogut alimentar i ampliar tots els conceptes teòrics i pràctics apresos.

Els coneixements que he après durant aquests quatre anys han estat mitjançant diverses fonts. Pels professors i professores de la universitat de Vic, per les persones externes que han vingut i ens han fet conferències o tallers, per sortides que hem realitzat organitzades pel professorat de la universitat, per les lectures de llibres, articles i documents que hem realitzat a les diferents assignatures, i per tant, per tot allò que llegeixes de cada autor o autora. També, una font de coneixement no menys important han estat les pràctiques realitzades durant els tres últims anys de la carrera. El fet de poder estar en diferents escoles m'ha permès conèixer diferents realitats, metodologies, organitzacions, funcionament, entre d'altres. Des del meu punt de vista, la teoria complementa la pràctica, és a dir, tots els coneixements apresos a la universitat han estat útils per a posar-los en pràctica a les pràctiques i el que he après a la pràctica ha complementat el que m'havia mostrat el professorat durant les classes, a la universitat.

A més he après molts recursos, per exemple, treballar en grup. Penso que és una eina fonamental per un present i per un futur en la vida en general però sobretot en el nostre àmbit, ja que les activitats que es duen a terme en una aula o en una escola és important que siguin treballades en equip. Lligant un dels continguts apresos a la universitat amb el present treball, destaco la importància d'aquest pel que fa al respecte per les idees dels altres, al respecte a les decisions, al posar-se al lloc de l'altre, al posar-se d'acord, entre d'altres.

Durant els dos primers anys de la carrera vam poder conèixer diferents didàctiques, metodologies, recursos, etc. Teníem una pinzellada del que era cada àrea i el què s'hi realitzava. A finals del segon curs vam tenir l'oportunitat de decidir si a tercer i a quart

volíem fer una menció, és a dir, durant aquests dos anys es podien escollir quatre optatives d'una mateixa especialització. En el meu cas, després d'haver realitzat assignatures relacionades amb l'educació inclusiva, estratègies i tècniques per dur-la a terme, vaig escollir la menció en Educació Inclusiva i Atenció a la Diversitat, ja que m'interessava molt conèixer més aspectes d'aquest àmbit.

A tercer es comença a parlar del treball final de grau i sabent que aquest treball ha d'estar relacionat amb la teva menció et vas plantejant quina pot ser la teva possible investigació. Més tard, a mitjans tercer, vaig decidir demanar poder realitzar les pràctiques a una escola rural, ja que era un model d'escola que m'interessava i volia conèixer més profundament. Així va ser, vaig tenir l'oportunitat de realitzar les pràctiques a l'escola rural de Sant Jaume de Llierca, municipi situat a la Garrotxa. Abans de realitzar les pràctiques vaig assistir al seminari d'escola rural que realitzava en Joan Soler i la Laura Domingo. Aquestes sessions em van servir per conèixer la història i les característiques d'una escola rural, així com conèixer el concepte de ZER.

A partir d'aquí vaig decidir que el treball final de grau estaria enfocat a l'aprenentatge cooperatiu relacionat amb l'escola rural. En un inici, la proposta que vaig fer va ser analitzar les relacions personals, la cohesió de grup i l'aprenentatge cooperatiu a l'educació primària a l'escola rural. Quan vaig començar quart i vaig saber qui seria la meva tutora, l'Esther Fatsini, vaig fer la primera tutoria amb ella, que em va ajudar a encaminar aquella idea. El procés de la investigació ha seguit la idea del treball cooperatiu i l'escola rural però ha canviat respecte el plantejament inicial, ja que finalment vaig decidir investigar a nivell de ZER. És a dir, a través de qüestionaris saber què coneixien els mestres i les mestres de la ZER respecte el treball cooperatiu, la seva experiència, quines oportunitats i mancances hi veuen i la opinió personal.

Des d'un inici aquest treball em va preocupar, ja que estava desorientada i no sabia gaire per on començar però, poc a poc, treballant vas trobant el camí a seguir. Comences a plantejar-te quins continguts necessites per a realitzar la part pràctica, busques informació, la redactes, i poc a poc vas creant la fonamentació teòrica. Paral·lelament, comences a elaborar la part pràctica, és a dir, decideixes quina metodologia utilitzaràs o quins seran els instruments que necessitaràs per dur a terme la investigació, entre tots els altres components que es necessitin. Després del procés d'elaboració i d'extreure'n les conclusions es va poder respondre a la pregunta: quina percepció tenen els mestres i les mestres de la ZER del Llierca sobre el treball cooperatiu a l'aula?

Tal i com he esmentat anteriorment, les hipòtesis plantejades en un inici s'han justificat, ja que els mestres i les mestres de la ZER coneixen, han sentit a parlar i alguns o algunes han dut a terme algunes activitats d'aprenentatge cooperatiu però en general, necessiten més eines i una petita formació prèvia per tal de dur a terme aquesta metodologia a les seves aules.

Un cop he acabat i realitzat aquest treball em plantejo quines han estat les meves limitacions i què és el que canviaria de cares a tornar a fer el mateix treball a partir de l'experiència que tinc en aquests moments. Penso que el fet que jo hagi estat a l'escola realitzant les pràctiques potser ha afectat en el sentit que els mestres i les mestres em coneixien i per tant, sabien qui els estava demanant que contestessin el qüestionari. D'altra banda, potser si no hagués passat els qüestionaris via correu electrònic, i hagués estat jo qui hagués anat a trobar cada un dels mestres i les mestres de l'escola i els hagués fet una entrevista, la informació que tindria seria superior, ja que d'aquesta manera podria ser que el professorat s'hi hagués implicat més.

Pel que fa a un futur, a una possible continuació de la investigació podria ser, a partir del que demanen els mestres i les mestres, una petita formació sobre el treball cooperatiu a l'aula durant una sessió de claustre. Aquest pas podria ser important per aquelles persones que coneixen i els interessa el treball cooperatiu i a més, els falta aquest aspecte que demanen als qüestionaris, el fet de tenir una formació prèvia a l'actuació a l'aula. Aquest fet, podria ser l'empenta que necessiten per implementar aquesta nova metodologia a l'aula.

Aquesta carrera, aquest grau, aquests quatre anys han estat la base per a poder ensenyar però també per a continuar aprenent. Han estat quatre anys de formació sobre un àmbit que m'interessava quan vaig començar i que ara que he acabat encara tinc curiositat i interès per saber-ne més coses, per conèixer, per investigar... Amb això vull dir que penso que he après moltes coses però que encara em queda molt camí per recórrer i per aprendre perquè de fet, sempre es pot aprendre si les ganes hi són presents. Així doncs, sí que és una etapa que es tanca però de ben segur que se'n obre una altra de més intensa i de més coneixements i nous móns a descobrir. Cert és que ara puc buscar feina del que m'agrada, mestra, però paral·lelament, s'ha de trobar la manera de continuar la formació, ja que aquesta juntament amb l'experiència són les úniques que aniran donant forma i color a la formació que continuï construint.

Com ja he dit repetidament, al llarg d'aquests quatre anys he tingut l'oportunitat d'aprendre molt, però amb la realització d'aquest treball he après alguna cosa que no havia fet abans, aprendre a investigar.

Passar quatre anys estudiant, fent treballs i recerca de forma individual o bé col·lectiva ha estat una experiència que m'ha permès tenir diferents recursos per a realitzar les tasques durant la carrera. Ara, el treball final de grau ha estat un treball individual, sempre amb una tutora que ha fet de guia, el qual recull tots aquells coneixements que s'han après al llarg d'aquest temps. Amb aquest treball et demostres a tu mateixa que ets capaç de plantejar-te un tema, posar-hi ganes, i tirar-ho endavant. El fet de començar a buscar llibres, articles, documents que parlin d'una tema en concret i dels relacionats amb aquest, d'entendre allò que diuen els autors, de redactar a la teva manera el que tu coneixes a través dels autors i de les classes que has estat realitzant a la universitat... és un repte nou a aconseguir.

Han estat moltes les assignatures que he estat realitzant durant aquests quatre anys, i en aquest moment, durant el procés d'elaboració d'aquest treball és quan penses molt més que durant la resta dels anys en què és allò que t'emportes de cada assignatura, de cada professor o professora, de cada classe i d'una manera o altra ho acabes utilitzant per a redactar aquest treball. És a dir, durant els quatre anys he après moltes coneixements d'assignatures però també he après recursos, estratègies, habilitats que actualment m'han estat útils per a redactar l'últim treball de la carrera.

Posar-me davant d'un treball d'aquestes característiques no ha estat un repte fàcil, ja que no m'havia trobat mai abans en haver de fer un treball d'aquest tipus però penso que amb ganes i esforç un o una pot aconseguir tot allò que es proposi. Aquest fet afirma que sempre pots aprendre i créixer i que ara toca pensar en possibles investigacions o formacions futures.

Així doncs, per concloure, escriure les últimes línies del treball de la carrera es fa estrany, ja que després de tant temps realitzant treballs, preparant exàmens, exposicions orals, entre altres, arriba el moment de tancar una etapa plena de coneixements, moments i experiències. Ara sí que el que em queda és posar a la pràctica tots els recursos i les estratègies apreses durant els quatre anys i continuar amb la il·lusió d'aprendre.

5 Bibliografia

Ainscow, Mel (2001). *Desarrollo de Escuelas Inclusivas. Ideas, propuestas y experiencias para mejorar las instituciones escolares*. Madrid: narcea.

Aldámiz-Echevarría, María del Mar et al. (2000). *Com ens ho fem? Propostes per educar en la diversitat*. Barcelona: Graó.

Arnal, Justo; Del Rincón, Delio; Latorre, Antonio (1992). *Investigación Educativa. Fundamentos y metodología*. Barcelona: Labor.

Boix, Roser (1995). *Estrategias y recursos didácticos en la escuela rural*. Barcelona: Graó.

Guix, Dolores; Serra, Pili (2008). *Donar, rebre i compartir. L'estructura de l'aprenentatge cooperatiu a l'aula*. Girona: Documenta Universitaria.

Jiménez, Jesús (1983). *La escuela unitaria*. Barcelona: Laia.

Osorio Rojas, Ricardo Arturo (2005). *El cuestionario* [en línia]. [Consulta: 18 d'abril de 2013]. Disponible a: < <http://www.nodo50.org/sindpitaqoras/Likert.htm> >

Pujolàs, Pere (2003). *Aprendre junts alumnes diferents*. Vic: Eumo.

Pujolàs, Pere et al. (2006). *Cap a una educació inclusiva*. Vic: Eumo.

SECRETARIAT D'ESCOLA RURAL DE CATALUNYA (1987), *Projecte de zones escolars rurals. Conclusions de les VI Jornades d'escola de Catalunya*. Banyoles, 1987.

Soler, Joan. "L'escola rural a Catalunya, avui". *Guix*, 2006, núm. 322, p. 9-12.

Soler, Joan. "L'escola rural a Catalunya: balanç del segle XX". *Àmbits*, 2007, p. 50-60.

Stainback, Susan. "L'educació inclusiva: definició, context i motius". *Suports*, 2001, núm. I, p. 18-25.